

**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.**

Jilská 1, Praha 1

Tel.: 286 840 129

E-mail: nadezda.cadova@soc.cas.cz

Občané o ústavních pravomocích prezidenta - leden 2015

Technické parametry

Výzkum:	Naše společnost, v15-01
Realizátor:	CVVM, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.
Projekt:	Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.
Termín terénního šetření:	12. – 19. 1. 2015
Výběr respondentů:	Kvótní výběr
Kvóty:	Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání
Zdroj dat pro kvótní výběr:	Český statistický úřad
Reprezentativita:	Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let
Počet dotázaných:	1021
Počet tazatelů:	241
Metoda sběru dat:	Osobní rozhovor tazatele s respondentem – kombinace dotazování PAPI a CAPI
Výzkumný nástroj:	Standardizovaný dotazník
Otázky:	PI.7, PI.12, PI.13, PI.14, PI.16, PI.17
Zveřejněno dne:	6. února 2015
Zpracovala:	Naděžda Čadová

V lednovém šetření Centrum pro výzkum veřejného mínění SOÚ AV ČR, v.v.i. zjišťovalo, jaký je postoj občanů k ústavním pravomocím prezidenta republiky. Tématem otázek byl jak obecný názor na rozsah ústavních pravomocí prezidenta, tak názory na některé konkrétní pravomoci, jakými jsou udělování amnestie či milosti nebo zmírňování trestu, zastavování soudního řízení, jmenování a odvolávání rektorů a jmenování profesorů, propůjčování a udělování státních vyznamenání, rozpuštění Poslanecké sněmovny, používání práva veta, jmenování bankovní rady České národní banky a jmenování soudců Ústavního soudu.

Tabulka 1: Pravomoci prezidenta by měly být...¹ (v %)

	04/ 2002	02/ 2004	04/ 2005	01/ 2007	01/ 2008	01/ 2009	01/ 2011	01/ 2012	03/ 2013	01/ 2014	01/ 2015
zachovány	41	52	56	59	61	60	56	53	45	52	51
zúženy	35	9	11	8	12	12	12	17	16	25	26
rozšířeny	11	32	25	22	19	20	22	20	32	15	12

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupcích tvoří odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 12. – 19. 1. 2015, 1021 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

¹ Otázka: „Myslíte si, že by měly být pravomoci prezidenta rozšířeny, zúženy, nebo by měly zůstat tak, jak je tomu nyní?“

Jak ukazuje tabulka 1, v české veřejnosti je nejsilněji zastoupen názor, že stávající pravomoci prezidenta republiky mají být zachovány (51 %). Čtvrtina dotázaných (26 %) se vyslovila pro zúžení prezidentských pravomocí a jen 12 % českých občanů si myslí, že by se měly pravomoci prezidenta rozšířit.

V české společnosti dlouhodobě převládá názor, že stávající pravomoci českého prezidenta by měly zůstat zachovány. Mezi respondenty, kteří se vyslovili pro změnu pravomocí prezidenta, ale v období let 2004 až 2013 převládal názor, že by pravomoci prezidenta měly být rozšířeny. Ve výzkumu z ledna 2014 došlo v tomto směru k obratu, když mezi respondenty, kteří si přejí změnit současný stav pravomocí prezidenta, významně převážil podíl těch, kteří by si přáli jejich zúžení. Aktuální výzkum tento trend potvrdil a podíl respondentů, podle kterých by se pravomoci prezidenta měly rozšířit, je v současnosti nižší od roku 2004.

Názor, že stávající pravomoci prezidenta by měly být rozšířeny, vyjadřovali častěji lidé hodnotící svoji životní úroveň jako špatnou, potenciální voliči KSČM a lidé, kteří se sami politicky zařadili k levíci. Zúžení pravomocí prezidenta by častěji uvítali respondenti, kteří uvedli, že by ve volbách do Poslanecké sněmovny dali svůj hlas TOP 09, ti, kteří se sami na škále levice-pravice řadí k pravici, a dotázaní s vysokoškolským vzděláním. Názory respondentů na pravomoci prezidenta se velmi výrazně lišily podle důvěry k prezidentovi. Ti, kdo mu důvěřují, jsou častěji pro rozšíření (21 %) nebo zachování (59 %) současných pravomocí, než pro jejich zúžení (13 %), zatímco u skupiny nedůvěřujících je pro zúžení pravomocí prezidenta 39 %, pro zachování 44 % a pro rozšíření pouze 5 %.

Tabulka 2: Prezident má mít pravomoc ...² (v %)

a) udělit amnestii, milost či zmírnit trest odsouzeným

	únor 2004	leden 2012	březen 2013	leden 2014	leden 2015
ano, ale jen se souhlasem jiné politické instituce	43	41	53	46	44
ano, samostatně	46	44	23	34	38
ne	9	10	20	17	15

b) zastavit soudní řízení proti obviněným

	únor 2004	leden 2012	březen 2013	leden 2014	leden 2015
ano, ale jen se souhlasem jiné politické instituce	33	39	39	37	43
ano, samostatně	22	25	16	22	21
ne	38	29	41	36	31

² Otázka: „Domníváte se, že prezident ČR má mít pravomoc: a) udělit amnestii, milost či zmírnit trest odsouzeným osobám, b) zastavit soudní řízení proti obviněným g) jmenovat a odvolávat rektory veřejných vysokých škol a jmenovat profesory, h) propůjčovat a udělovat státní vyznamenání?“ Varianty odpovědí: ano, samostatně; ano, ale jen se souhlasem jiné politické instituce; ne; neví.

c) jmenovat a odvolávat rektory veřejných vysokých škol a jmenovat profesory

	leden 2015
ano, ale jen se souhlasem jiné politické instituce	45
ano, samostatně	25
ne	21

d) propůjčovat a udělovat státní vyznamenání

	leden 2015
ano, ale jen se souhlasem jiné politické instituce	41
ano, samostatně	53
ne	3

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 12. – 19. 1. 2015, 1021 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

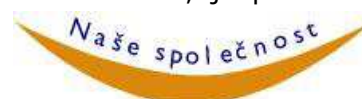
Více než dvě pětiny českých občanů (44 %) se domnívají, že prezident by měl mít pravomoc se souhlasem jiné politické instituce udělit amnestii, milost či zmírnit trest odsouzeným osobám a další necelé dvě pětiny (38 %) si myslí, že by o těchto věcech měl mít právo rozhodovat zcela samostatně. Pouze 15 % dotázaných vyjádřilo názor, že udělení amnestie, milosti a zmírnění trestu odsouzeným osobám vůbec nemá být v pravomoci prezidenta.

Více než dvě pětiny české veřejnosti (43 %) současně věří, že prezident by měl mít pravomoc zastavit soudní řízení proti obviněným, ale jen se souhlasem jiné instituce a další pětina (21 %) si myslí, že by měl mít pravomoc o této věci rozhodnout zcela samostatně. Názor, že by zastavení soudního řízení vůbec nemělo být v pravomoci prezidenta, zastává necelá třetina občanů (31 %).

Nově jsme se v našem výzkumu zajímali o názory české veřejnosti na pravomoci prezidenta jmenovat a odvolávat rektory veřejných vysokých škol a jmenovat profesory a propůjčovat a udělovat státní vyznamenání. Čtvrtina občanů (25 %) se domnívá, že by měl mít prezident pravomoc samostatně jmenovat a odvolávat rektory veřejných vysokých škol a jmenovat profesory, necelá polovina (45 %) si myslí, že by tak měl činit pouze se souhlasem jiné politické instituce a pětina oslovených (21 %) vyjádřila názor, že by to vůbec nemělo být pravomocí českého prezidenta.

S tím, aby prezident zcela samostatně propůjčoval a uděloval státní vyznamenání, souhlasí nadpoloviční většina občanů (53 %), dvě pětiny (41 %) si myslí, že by tak měl činit pouze se souhlasem jiné politické instituce. Pouze 3 % respondentů vyjádřila názor, že propůjčování a udělování státních vyznamenání nemá být v pravomoci prezidenta republiky.

V porovnání s šetřením realizovaným v lednu 2014 mírně vzrostl podíl občanů, kteří si myslí, že prezident by měl mít pravomoc udělit amnestii, milost či zmírnit trest odsouzeným zcela samostatně, o 4 procentní body a je tak nejvyšší od roku 2013, ale zůstává nižší, než byl v letech 2012 a 2004. V případě pravomoci zastavit soudní řízení proti obviněným osobám je v aktuálním výzkumu dosud nejvyšší podíl těch, kdo si myslí, že by prezident měl tuto pravomoc mít, ale pouze se souhlasem jiné instituce. Podíl těch, kteří uvádí, že prezident by tuto pravomoc vůbec mít neměl, je v současnosti nižší než v letech 2013 a 2014 a srovnatelný s výsledkem roku 2012. Podíl těch, kteří si myslí, že prezident by se měl mít v této věci právo rozhodnout zcela samostatně, je poměrně

stabilní s výjimkou března 2013, kdy v této kategorii došlo k významnému propadu, pravděpodobně pod vlivem amnestie udělené prezidentem Václavem Klausem.

V názorech na výše zmíněné pravomoci prezidenta se jednotlivé skupiny obyvatel výrazněji nelišily. Lidé, jež prezidentovi vyjadřují důvěru, ale častěji vyslovili názor, že prezident by měl mít pravomoc o všech těchto otázkách rozhodovat zcela samostatně, pouze na základě vlastního uvážení.

V lednovém výzkumu jsme se dále zaměřili na pravomoci prezidenta ve vztahu k Poslanecké sněmovně, České národní bance a Ústavnímu soudu.

Tabulka 3: Pravomoc prezidenta rozpustit Poslaneckou sněmovnu a vypsat nové volby³ (v %)

	04/ 2002	04/ 2005	01/ 2007	01/ 2008	01/ 2011	01/ 2012	03/ 2013	01/ 2014	01/ 2015
ve výjimečných případech daných Ústavou	72	63	69	74	66	66	69	72	70
kdykoli sám rozhodne, že to vyžaduje politická situace	7	18	14	12	17	18	16	14	12
nikdy	7	8	7	4	7	7	7	9	8

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupcích tvoří odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 12. – 19. 1. 2015, 1021 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Sedm z deseti českých občanů (70 %) si přeje, aby pravomoc rozpustit Poslaneckou sněmovnu a vyhlásit nové volby byla vyhrazena jen pro výjimečné případy dané ústavou, 12 % by prezidentovi dovolilo použít ji kdykoli podle svého uvážení. Pouze necelá desetina (8 %) veřejnosti je zcela proti existenci této pravomoci. V porovnání s posledním výzkumem realizovaným v lednu 2014 nedošlo v názorech české veřejnosti na tuto pravomoc k žádnému výraznějšímu posunu.

Že prezident by vůbec neměl mít pravomoc rozpustit Poslaneckou sněmovnu a vypsat nové volby, tak tento názor častěji vyjádřili potenciální voliči TOP 09 a KDU-ČSL, dotázaní řadí se na pravou stranu politického spektra a ti, kdo současnému prezidentovi nedůvěřují. Dotázaní se středním vzděláním s maturitou nebo vzděláním vysokoškolským, dobrou životní úrovní, hlásící se spíše k pravicovému smýšlení a nedůvěřující současnému prezidentovi častěji vyslovili názor, že prezident má mít možnost tuto pravomoc využívat jen ve výjimečných případech vymezených Ústavou. Lidé deklarující špatnou životní úroveň vlastní domácnosti, řadí se na škále levice-pravice nalevo, potenciální voliči KSČM, a ti, kteří podle svých slov mají důvěru k prezidentovi, si častěji myslí, že by měl mít prezident takovou pravomoc, kdykoliv sám rozhodne, že to vyžaduje politická situace.

³ Otázka: „Za jakých okolností má mít prezident pravomoc rozpustit Poslaneckou sněmovnu a vypsat nové volby? Nikdy, jen ve výjimečných případech vymezených ústavou, nebo kdykoli sám rozhodne, že to politická situace vyžaduje?“

Tabulka 4: Pravomoc prezidenta zamítnout parlamentem přijatý zákon⁴ (v %)

	04/ 2002	04/ 2005*	01/ 2007	01/ 2008	01/ 2011	01/ 2012	03/ 2013	01/ 2014	01/ 2015
ano, s možností přehlasování parlamentem	50	43	46	44	43	41	43	50	48
ano, s konečnou platností	15	27	25	28	31	35	40	26	29
ne, nemá mít tuto pravomoc	14	17	16	16	13	14	9	15	12

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupcích tvoří odpovědi „neví“.

* Do dubna 2005 bylo znění otázky následující: „Má mít prezident pravomoc odmítnout parlamentem přijatý zákon (tzv. právo veta)? Ano, s konečnou platností, ano, ale parlament by měl mít možnost toto veto přehlasovat početnější většinou, nebo ne?“

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 12. – 19. 1. 2015, 1021 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Tabulka 4 se týká pravomoci prezidenta zamítnout zákon přijatý parlamentem, tj. uplatnit právo veta. Pro aktuálně platnou ústavní možnost prezidenta vetovat zákon, o němž znovu hlasuje a může jej proti vetu prezidenta potvrdit Poslanecká sněmovna, se vyslovila necelá polovina dotázaných (48 %). Alternativnímu řešení, že by prezident mohl vetovat zákony s konečnou platností, je otevřena více než čtvrtina českých občanů (29 %). Pouze o málo více než desetina (12 %) respondentů pak vyjádřila názor, že odmítnutí parlamentem přijatého zákona (tzv. právo veta) by vůbec nemělo být v pravomoci prezidenta.

V porovnání s výzkumem realizovaným v loňském roce nedošlo k žádné statisticky významné změně. V letech 2007 až 2013 v české společnosti postupně sílil názor, že prezident by měl mít možnost přijatý zákon vetovat s konečnou platností, v šetření z roku 2014 došlo ale k obratu a podíl zastánců tohoto názoru se vrátil na úroveň z roku 2007. V současné době zastává tento názor o 11 procentních bodů méně občanů než v roce 2013. Naopak názor, že prezident by měl mít možnost odmítnout zákon přijatý parlamentem, ale parlament by měl mít možnost toto veto přehlasovat početnější většinou, vyjadřuje v současnosti více lidí než v období let 2008 až 2013.

Respondenti, kteří se sami zařadili na pravý okraj politického spektra, a ti, kteří prezidentovi nedůvěřují, častěji vyjadřovali názor, že prezident by vůbec neměl mít pravomoc odmítnout parlamentem přijatý zákon. Názor, že by prezident měl mít právo veta, ale parlament by zároveň měl mít možnost toto veto přehlasovat početnější většinou, častěji uváděli respondenti s vysokoškolským vzděláním, lidé označující svoji životní úroveň jako dobrou a řadící se na škále politické orientace k pravému středu. Dotázaní hodnotící životní úroveň své domácnosti jako špatnou, řadící se sami k levici a ti, kteří by podle svých slov ve volbách odevzdali svůj hlas KSČM, se častěji domnívali, že prezident by měl mít pravomoc odmítnout parlamentem přijatý zákon, a to s konečnou platností. Stejný názor častěji zastávají také lidé, kteří v našem šetření vyjádřili prezidentovi svoji důvěru.

⁴ Otázka: „Má mít prezident pravomoc odmítnout parlamentem přijatý zákon (tzv. právo veta)? Ano, s konečnou platností; ano, ale parlament by měl mít možnost toto veto přehlasovat početnější většinou; ne, prezident nemá mít tuto pravomoc?“

Tabulka 5: Role prezidenta při jmenování členů bankovní rady ČNB⁵ (v %)

	duben 2002	leden 2012	březen 2013	leden 2014	leden 2015
má jmenovat členy rady, ale guvernéra se souhlasem předsedy vlády	36	38	43	35	40
má jmenovat pouze část členů rady	19	21	19	23	23
má jmenovat členy rady i guvernéra dle vlastního uvážení	6	10	14	10	10
nemá jmenovat členy rady	13	11	8	13	10

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupcích tvoří odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 12. – 19. 1. 2015, 1021 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Pouze desetina českých občanů (10 %) se domnívá, že by měl mít prezident právo jmenovat všechny členy i guvernéra České národní banky pouze na základě vlastního uvážení. Srovnatelný podíl respondentů (10 %) vyslovil názor, že jmenování členů bankovní rady by vůbec nemělo být v pravomoci prezidenta. Dvě pětiny dotázaných občanů (40 %) uvedly, že prezident by měl mít pravomoc jmenovat členy bankovní rady na základě svého vlastního uvážení a guvernéra ČNB se souhlasem předsedy vlády. Podle necelé čtvrtiny respondentů (23 %) má prezident jmenovat pouze část členů bankovní rady ČNB (například třetinu, zbytek by byl jmenován jinými ústavními činiteli).

V porovnání se situací v lednu 2014 mírně vzrostl (o 5 procentních bodů) podíl občanů, kteří si myslí, že prezident republiky má jmenovat členy bankovní rady na základě svého uvážení a guvernéra ČNB se souhlasem předsedy vlády. Současné rozložení názorů veřejnosti je tak srovnatelné s rokem 2012.

Názor, že prezident vůbec nemá jmenovat členy bankovní rady, se častěji objevoval u respondentů radících se jednoznačně na pravý kraj politického spektra a těmi, kdo by ve volbách odevzdali svůj hlas TOP 09. Oslovení považující životní úroveň své domácnosti za špatnou, ti, kdo sami sebe na škále levice-pravice situují jednoznačně nalevo, a potenciální voliči KSČM naopak častěji vyjadřovali názor, že prezident má jmenovat všechny členy i guvernéra na základě vlastního uvážení. Dotázaní s vysokoškolským vzděláním a ti, kteří by ve volbách svým hlasem podpořili ANO, se častěji přiklonili k tomu, že prezident má jmenovat členy bankovní rady na základě svého uvážení a guvernéra ČNB se souhlasem předsedy vlády. Také v této otázce existuje výrazná diference z hlediska důvěry k prezidentovi. Důvěřující jsou častěji pro, aby všechny členy bankovní rady včetně guvernéra jmenoval sám prezident na základě vlastního uvážení, zatímco nedůvěřující více inklinovali k názoru, že prezident nemá jmenovat členy bankovní rady vůbec.

⁵ Otázka: „Jak má podle Vás prezident jmenovat členy bankovní rady České národní banky? Má jmenovat všechny členy i guvernéra na základě vlastního uvážení, má jmenovat členy bankovní rady na základě svého uvážení a guvernéra ČNB se souhlasem předsedy vlády, má jmenovat pouze část členů (např. třetinu, zbytek by byl jmenován jinými ústavními činiteli), nemá jmenovat členy bankovní rady.“

Tabulka 6: Role prezidenta při jmenování soudců Ústavního soudu⁶ (v %)

	04/ 2002	04/ 2005	01/ 2007	01/ 2008	01/ 2011	01/ 2012	03/ 2013	01/ 2014	01/ 2015
má jmenovat všechny soudce se souhlasem jiného ústavního činitele	44	36	34	33	37	39	41	41	44
má jmenovat pouze část soudců, zbytek jiní činitelé	17	22	24	25	22	22	24	26	25
má jmenovat všechny soudce sám	10	19	16	13	15	13	16	12	10
nemá jmenovat soudce ÚS	8	8	8	8	8	9	6	8	9

Pozn.: Dopočet do 100 % ve sloupcích tvoří odpovědi „neví“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 12. – 19. 1. 2015, 1021 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Poslední tabulka se zabývá prezidentskou pravomocí jmenovat soudce Ústavního soudu. 44 % českých občanů upřednostňuje podmínění jmenování soudců souhlasem jiného ústavního činitele, asi čtvrtina populace (25 %) by si přála, aby prezident sám jmenoval jen část ústavních soudců, a konečně desetina dotázaných (10 %) by byla pro systém, kdy prezident jmenuje všechny soudce sám pouze na základě vlastního uvážení. Proti pravomoci prezidenta jmenovat ústavní soudce se v aktuálním měření postavilo 9 % respondentů.

Aktuální výsledky jsou srovnatelné s těmi dosaženými v lednu 2014. Při srovnání s výzkumy realizovanými v letech 2005 až 2013 lze vidět mírné oslabení stanoviska, že prezident by měl všechny soudce Ústavního soudu jmenovat jen na základě vlastního uvážení, a mírné posílení názoru, že jmenování ústavních soudců prezidentem má být podmíněno souhlasem dalšího vysokého ústavního činitele.

Dotázaní, kteří současnému prezidentovi nedůvěřují, častěji vyjádřili názor, že prezident by neměl mít pravomoc jmenovat soudce Ústavního soudu. Naopak lidé, kteří se sami zařazují jednoznačně k levici, hodnotí svou životní úroveň jako špatnou, ve volbách by podpořili KSČM a prezidentovi důvěřují, častěji uváděli, že prezident by měl jmenovat všechny soudce Ústavního soudu na základě vlastního uvážení. Pro to, aby prezident jmenoval pouze část ústavních soudců, se častěji vyslovili respondenti s vysokoškolským stupněm dosaženého vzdělání. Názor, že prezident má jmenovat ústavní soudce se souhlasem některého z vysokých ústavních činitelů, se častěji objevoval u respondentů s dobrou životní úrovní a těmi, kdo prezidentovi důvěřují.

⁶ Otázka: „Jak má podle Vás prezident jmenovat soudce Ústavního soudu? Má jmenovat všechny ústavní soudce na základě vlastního uvážení, má jmenovat všechny ústavní soudce se souhlasem některého z vysokých ústavních činitelů (např. premiéra nebo předsedy některé z komor parlamentu), má jmenovat pouze část ústavních soudců, např. třetinu, zbytek by byl jmenován jinými ústavními činiteli, nebo nemá jmenovat soudce ústavního soudu?“